

Riktlinjer för bild- och filmhantering i Åmåls kommun och dess bolag

Fastställd av kommunfullmäktige 2011-02-23

Reviderad av kommunfullmäktige 2019-10-22

Diarienummer KS 2018/69

Inledning

Behovet av en bra bild uppstår varje gång en trycksak ska produceras eller när en artikel ska läggas ut på webben eller i sociala medier. En film kan effektivt förmedla budskap som kan nå flera målgrupper. Dessa riktlinjer ska hjälpa dig som medarbetare i Åmåls kommun och dess bolag att handla rätt när det gäller hantering av bilder och filmer.

Omfattning och revidering

Dessa riktlinjer omfattar bild- och filmhantering i Åmåls kommun och dess bolag. För att innehållet i riktlinjerna ska vara relevant bör de uppdateras en gång varje mandatperiod.

Syfte

Syftet med dessa riktlinjer är att:

- Skapa ett enhetligt arbetssätt kring bild- och filmpublicering.
- Att tydliggöra ansvaret för bild- och filmpublicering.
- Beskriva huvuddragen i de lagar som måste följas.

Lagar och etik

Upphovsrättslagen

Utgångspunkten i lagen om upphovsrätt är att den som har framställt en bild eller film också har full förfoganderätt till materialet så länge inget annat har avtalats. För att ett fotografi ska vara skyddat av upphovsrätt krävs att det når så kallad verkshöjd. Det innebär att verket måste uppnå någon form av kvalitet för att omfattas av upphovsrätt. Ett verk ska vara unikt för att uppnå verkshöjd. Verket ska vara resultat av en intellektuell skapande verksamhet som har sådan individuell särprägel att två personer, oberoende av varandra, rimligen inte skulle kunna prestera exakt samma resultat. Upphovsrätt föreligger därför inte för en bild som är så ordinär att den kunde ha tagits av vem som helst. För film gäller enligt upphovsrättslagen att en utövande konstnär har, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, en uteslutande rätt att förfoga över sitt framförande.

Upphovsrätten ger fotografen eller konstnären rätt att framställa exemplar av bilder eller exemplar av en upptagning av framförandet, och göra framförandet eller en upptagning av det tillgängligt för allmänheten.

Den som köper upphovsrättsskyddat material har äganderätt till just det exemplaret av bilden eller filmen. Rätten att framställa nya exemplar av bilden eller filmen ligger kvar hos upphovsmannen. Om den som köper en bild eller film vill ha möjlighet att framställa nya exemplar, utan att fråga upphovsrättsinnehavaren i varje enskilt fall, kan ett avtal tecknas om att överta upphovsrätten till materialet.

Huvudregeln är att Åmåls kommun, i de fall man köper in enstaka bilder eller filmer, inte tar över upphovsrätten, utan avtalar om enskilda tillfällen att använda respektive bild eller film. Undantag kan

vara om kommunen anlitar en fotograf eller filmfotograf för att dokumenterar en särskild händelse, verksamhet eller marknadsföring.

Uppdrag i tjänsten

Om inget annat har avtalats tillfaller upphovsrätten arbetsgivaren för bilder och filmer som är framtagna av kommunal tjänsteperson i tjänsten, enligt praxis och den så kallade tumregeln.

Behandling av personuppgifter

All slags information som direkt eller indirekt kan knytas till en fysisk person som är i livet räknas enligt dataskyddsförordningen som personuppgifter. Även teckningar, foton, och filmer kan vara personuppgifter om de avbildar människor. Även en ljudfil med en persons röst kan vara en personuppgift.

När det gäller publicering av bilder och filmer på människor måste vi alltid följa reglerna i dataskyddsförordningen. Till exempel måste vi som publicerar materialet ha klart för oss syftet med publiceringen och med vilken rättslig grund vi behandlar personuppgifterna. En rättslig grund som kan användas vid fotografering och filminspelning av en eller ett fåtal personer är samtycke. Samtycket måste vara skriftligt och ska bland annat ange syftet med publiceringen, i vilka kanaler bilden ska användas och hur länge personuppgifterna ska behandlas. Blankett för samtycke finns på kommunens intranät.

Barn på bilder och i filmer

Personuppgifter om barn anses särskilt skyddsvärda i dataskyddsförordningen eftersom barn kan ha svårare att förutse riskerna med att lämna ifrån sig uppgifter och att förstå vilken rätt till skydd av sina personuppgifter. Precis som när det gäller vuxna måste man ha en rättslig grund, det vill säga stöd i lagen, för att kunna behandla personuppgifterna.

Bilder och filmklipp på internet får stor spridning och en publicering kan ge möjligheter att kartlägga personer med otillbörliga syften. För att skydda barnen och inte bidra till onödig exponering ska vi i Åmåls kommun vara restriktiva med publicering där barn och ungdomar förekommer. Som fotograf bör man fråga sig om närbilder behövs för att man ska uppnå syftet med bilden. Om så inte är fallet ska närbilder undvikas. För att uppfylla kraven i dataskyddsförordningen krävs samtycke från barnen själva och deras vårdnadshavare. Det finns inga särskilda bestämmelser i lagen från vilken ålder unga personer själva kan samtycka till viss behandling. Kommunfullmäktige i Åmåls kommun har beslutat att ha 18 år som regel.

Bilder på anställda

Möjligheten att publicera bilder och filmer på anställda får bedömas i varje enskilt fall. Vi måste följa reglerna i dataskyddsförordningen som helhet och dessutom ha klart för oss vad syftet med publiceringen är och den rättsliga grunden för publiceringen. Att bli publicerad på internet kan av

många upplevas som särskilt känsligt. Fråga därför alltid den anställde innan ni publicerar bilder och filmer. Samtycke är inte en lämplig rättslig grund eftersom anställda står i beroendeställning till arbetsgivaren. Om ändamålet med att publicera bilder och filmer där anställda medverkar är att informera om er verksamhet kan den rättsliga grunden vara att behandlingen är nödvändig för att uppfylla en uppgift av allmänt intresse enligt 6 § myndighetsförordningen.

Bildhantering

Införskaffande av bilder och filmer

Vid behov kan man köpa eller låna bilder och filmer. Vid köp av materialet är det lämpligt med ett skriftligt avtal som beskriver förfoganderätten till bilderna/filmerna. Åmåls kommun har ett avtal med en bildbyrå när det gäller bilder.

När man lånar bilder är det viktigt att komma överens om omfattningen av bildens användande samt vilken typ av förvanskning av bilden som är tillåten, exempelvis beskärning.

Lagring och gallring

Bilder och filmer är arbetsmaterial om en anställd har lagt in en eller flera digitala bilder och filmer på sin egen dator eller i ett gemensamt arkiv. De bilder som trycks eller publiceras på webben samt filmer ska sparas. De är allmän handling och kan begäras ut. Om så sker ska aldrig en digital kopia lämnas ut. Läs mer underrubriken "Allmän handling". Bilder och filmer gallras i enlighet med dokumenthanteringsplan.

För att lätt kunna identifiera bilder bör de döpas efter vad de föreställer, tidpunkt, samt vem som fotograferat eller filmat. Ex. orientering_190105_janand. Det kan också vara bra att ange att det finns en rättslig grund för personuppgiftsbehandling, exempelvis samtycke.

Rätt bilder

Undvik att använda bilder för att "fylla ut" en sida. Bilden ska tillföra ett extra värde till texten. På webben bör en bild inte vara publicerad längre än den känns aktuell. Tänk på att fotograferade barn växer och att gamla människor kan var avlidna. Nyhetsbilder är inte aktuella särskilt länge.

Att tänka på vid bildpublicering

Om för många bilder publiceras kan det ge ett plottrigt intryck. Bilderna kan då konkurrera och ta bort besökarens fokus från viktig information i textform. En sida med många bilder kan bli tung att ladda. Har du en bild som är av väsentlig betydelse för innehållet på sidan, gör den stor och låt den dra blickarna till sig. Diskutera med kommunikátören eller webbansvarige när du vill publicera bilder till din artikel.

Enligt upphovsrättslagen ska fotografens namn alltid anges vid publicering av bilder. Att skriva att bilden är tagen av exempelvis "IT-enheten" är inte korrekt. Skicka alltid med namn på fotografen, vad bilden föreställer och när den är tagen.

Köpta och lånade bilder eller filmer får inte ändras om detta inte är avtalat. Som ändring räknas även beskärning av bilden eller redigering av filmen. En beskärning får inte förvanska bilden på så vis att man ändrar innehåll eller budskap i bilden. En normal beskärning för att anpassa bilden till publiceringsutrymmet är dock tillåtet.

Filma med drönare

Att filma med drönare kan innebära att man bedriver personbevakning och då krävs tillstånd från Datainspektionen för kamerabevakning. Myndigheter, till exempel kommuner, behöver tillstånd om de vill kamerabevaka en plats dit allmänheten har tillträde. All kameraanvändning omfattas inte av tillståndsplikten utan bara bevakning som innebär varaktig eller regelbundet upprepad personbevakning.

Personbevakning är bevakning där människor utan större svårighet kan identifieras. Den som filmar med drönare har ofta möjlighet att själv se till att man inte behöver tillstånd. Det går till exempel att slå på kameran på en viss höjd eller avbryta inspelningen om människor kommer in i kamerans upptagningsområde. Lagen gäller nämligen bara om du under en längre tid, eller regelbundet, filmar identifierbara människor. Räddningstjänsten har ett tillfälligt undantag från kravet på tillstånd i samband med räddningsinsatser, enligt paragraf 10 i kamerabevakningslagen (2018:1200).

Bilder från bildbyrå

Åmåls kommun abonnerar på bilder från en bildbyrå. Bilder från bildbyrån bör användas när det handlar om att illustrera barn eller att det av etiska eller andra skäl inte är lämpligt eller viktigt med lokala motiv.

Sammanfattning

Viktigt att tänka på vid bild- och filmhantering:

- Har fotografen/filmfotografen/medverkande gett samtycke till publicering?
- Kan publicering bryta mot lagen, exempelvis dataskyddsförordningen?
- Följer publiceringen kommunens etiska förhållningssätt?

Allmän handling

Vem som helst har rätt att begära ut en allmän handling. Till allmän handling hör även bilder och filmer. Den som begär ut en bild har dock inte rätt att få ut den i elektronisk form, utan får nöja sig med en utskrift i pappersformat. Lämnar man en bild digitalt blir den genast mer användbar. Den utlämnade bilden eller filmen får inte användas annat än för enskilt bruk. Kom ihåg att uppge vem som är fotograf i samband med att bilden lämnas ut.

Tillgänglighet för bilder och filmer

Lagen om tillgänglighet till digital offentlig service genomför EU:s så kallade webbtillgänglighetsdirektiv. Myndigheten för digital förvaltning har fått i uppdrag att se till att lagen får genomslag.

Lagen är tillämplig på offentliga aktörer. Med offentlig aktör avses till exempel statliga och kommunala myndigheter och beslutande församlingar i kommuner. På adressen <https://webbriktlinjer.se/> finns de officiella riktlinjerna för hur man ska arbeta med ljud, bild och video på webb för att uppfylla reglerna i tillgänglighetsdirektivet.